

**BULLETIN 1' 2013
ENGINEERING
ACADEMY
OF UKRAINE**

1' 2013

ВІСНИК

**ІНЖЕНЕРНОЇ
АКАДЕМІЇ
УКРАЇНИ**

ТЕОРЕТИЧНИЙ І НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ
ІНЖЕНЕРНОЇ АКАДЕМІЇ УКРАЇНИ

THEORETICAL AND APPLIED SCIENCE JOURNAL
ENGINEERING ACADEMY OF UKRAINE

В І С Н И К
ІНЖЕНЕРНОЇ АКАДЕМІЇ УКРАЇНИ

ВИПУСК 1

***BULLETIN OF ENGINEERING
ACADEMY OF UKRAINE***

Issue 1

Київ 2013 Kyiv

В.Ю. Кучерук, д.т.н., проф., П.І. Кулаков, к.т.н., доц.
Т.В. Гнесь, С.В. Савенко

ПРИСТРІЙ ПІДРАХУНКУ ПОРЦІЙ МОЛОКА З ФУНКЦІЄЮ КОНТРОЛЮ НАЯВНОСТІ ВОДИ В МОЛОЦІ

Вінницький національний технічний університет, e-mail: kucheruk@mail.ru, kpi@inbox.vn.ua

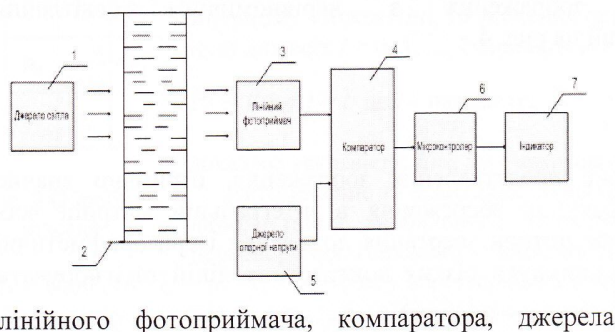
В даній статті розглядається пристрій підрахунку порцій молока з функцією контролю наявності води в молоці, який реалізований на основі оптичного датчика, наведено результати експериментальних залежностей вихідної напруги лінійного фотоприймача від процентного вмісту води в молоці, отримано рівняння, яке зв'язує вихідну напругу лінійного фотоприймача з відносним значенням масової частки молока у водно-молочному розчині.

Вступ. Стійлові доїльні установки мають найбільше розповсюдження на території України. На цих доїльних установках доїння відбувається шляхом послідовного підключення двох або трьох доїльних апаратів до вакуумпровода та тварин, які вишикувані у лінію. У лінії знаходиться 20-25 тварин, кожна лінія обслуговується одним доярем. У корівнику знаходиться від чотирьох до восьми ліній. Молоко від кожної тварини потрапляє в молокопровід, після чого стікає в дозатор, який знаходиться в кінці кожної лінії. Після того як в дозаторі накопичується порція молока визначеного об'єму, спрацьовує зливний клапан і порція зливається в автоматичну мішалку. Заробітна плата доярам нараховується у відповідності з кількістю порцій молока, які сформував дозатор і які підраховуються спеціальним лічильником.

Дана обставина стимулює завищення доярами кількості порцій молока шляхом розбавлення його водою, що є актуальною проблемою. Візуально виявити ці випадки дуже складно, так як відрізнити розбавлене водою молоко від чистого людське око не може.

Постановка задачі. В теперішній час на стійловому молокопроводі широке застосування знайшов лічильник для підрахунку порцій молока, що формуються дозатором, принцип дії якого полягає в наступному: порція молока, протікає через трубку, в яку вмонтовано інфрачервоний світлодіод та інфрачервоний фотоприймач. При проходженні молока через трубку, відбувається переривання світлового потоку від джерела світла, в результаті чого, на виході фотоприймача формуються імпульси, які підраховуються лічильним пристроєм, а результати підрахунку виводяться на засіб відображення інформації. Такий лічильник не реагує на незначне розбавлення молока, а при значному вмісті води в молоці, він втрачає свою працездатність. Тому актуальною є задача розробити такий лічильник, який окрім підрахунку порцій буде виявляти наявність води в молоці.

Рішення проблеми. Пропонується варіант пристрою підрахунку порцій молока для стійлового молокопроводу з функцією контролю наявності води в молоці, структурна схема якого наведена на рисунку 1.

лінійного фотоприймача, компаратора, джерела

Рис. 1 – Структурна схема пристрою підрахунку порцій молока для стійлового молокопроводу з функцією контролю наявності води в молоці

опорної напруги, мікроконтролера та індикатора. Принцип дії запропонованого пристрою полягає в наступному: світловий потік від джерела світла проходить крізь циліндричну трубку, по якій протікає молоко і потрапляє на лінійний фотоприймач. Вихідна напруга цього приймача прямо пропорційна світловому потоку, і відповідно є функцією процентного вмісту води в молоці. Ця напруга поступає на один вхід компаратора, а на інший його вхід поступає вихідна напруга джерела опорної напруги, рівень якої відповідає нерозбавленому молоку. Компаратор порівнює ці два сигнали, і якщо вихідна

напруга лінійного фотоприймача не перевищує норми, то порція молока захищується і вихідний сигнал передається на мікроконтролер, котрий під управлінням програми, яка знаходиться в його пам'яті, керує індикатором, який відображає кількість підрахуваних порцій молока.

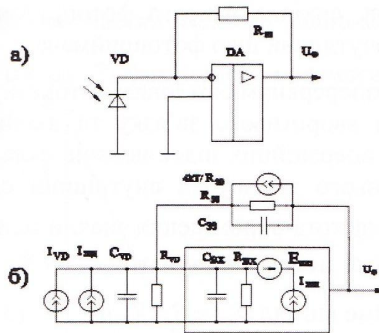

Рисунок 2- Фотоприймач на основі пари фотодіод-операційний підсилювач а) - електрична принципова схема; б) – еквівалентна схема.

напругу [1].

Вихідна напруга фотоприймача на основі пари фотодіод - операційний підсилювач описується виразом [2].

$$\dot{U}_\phi = \frac{(K_0 R_{вх} R_{зз} S_{I0} - \frac{I_S e_e \dot{Z}_{EH}}{kT}) \Phi}{(1 + j\Omega \tau_{VD})(R_{зз} + R_{вх}(K_0 + 1)) - \frac{\Omega^2}{\Omega_{ГР}} R_{вх} R_{зз} (C_{вх} - C_{зз}) + j\Omega (\frac{R_{зз} + R_{вх}}{\Omega_{ГР}} + R_{вх} R_{зз} (C_{вх} + C_{зз}(K_0 + 1))) + \Delta R_{зз} + U_{зМ} + U_{Ш}} \quad (1)$$

де S_{I0} - інтегральна струмова чутливість фотодіоду при немодульованому опроміненні; Φ - потік опромінення; I_S - темновий струм фотодіоду; T - абсолютна температура; k - постійна Больцмана; e_e - заряд електрону; Ω - циклічна частота модульованого потоку опромінення; τ_{VD} - постійна часу фотодіода, яка залежить від значень внутрішнього опору фотодіода R_{VD} , паразитної ємності фотодіода C_{VD} , часу розсмоктування неосновних носіїв заряду; $R_{вх}$ - вхідний опір операційного підсилювача; $U_{зМ}$ - напруга зміщення нуля операційного підсилювача; ΔI - різниця вхідних струмів операційного підсилювача; $U_{Ш}$ - напруга шуму на виході фотоприймача; $C_{зз}$ - паразитна ємність кола зворотнього зв'язку; $C_{вх}$ - вхідна ємність операційного підсилювача; K_0 - коефіцієнт передачі операційного підсилювача на нульовій частоті; $\Omega_{ГР}$ - гранична циклічна частота операційного підсилювача; $\dot{Z}_{EH}$ - еквівалентний опір навантаження фотодіода.

Різниця вхідних струмів ΔI для сучасних операційних підсилювачів складає одиниці нА, а напруга зміщення $U_{зМ}$ - одиниці мВ. При умовах $U_\phi \gg U_{зМ}$ та $I_{VD} \gg \Delta I$, значеннями $U_{зМ}$ та ΔI можна знехтувати. При використанні елементної бази з низьким рівнем шумів, шумовою складовою виразу (1) можна знехтувати. Внаслідок малого значення падіння напруги на фотодіоді при його роботі у фотовольтаїчному режимі та малого значення темнового струму, друга складова чисельника виразу (1) близька до нуля. З урахуванням цих умов вираз (1) приймає вигляд

$$\dot{U}_\phi = \frac{\Phi S_{I0} K_0 R_{BX} R_{33}}{(1 + j\Omega\tau_{VD})} \cdot \frac{K_0 R_{BX} + R_{33} + R_{BX} - \frac{\Omega^2 R_{BX} R_{33} (C_{BX} - C_{33})}{\Omega_{GP}} + j\Omega \left(\frac{R_{33} + R_{BX}}{\Omega_{GP}} + R_{BX} R_{33} (C_{BX} + C_{33} (K_0 + 1)) \right)}{\Omega_{GP}} \quad (2)$$

Із (2) випливає, що при виконанні вищевказаних умов, вихідна напруга фотоприймача прямо пропорційна світловому потоку, який попадає на фоточутливий шар фотоприймача.

В даному випадку лінійний фотоприймач освітлюється безперервним світловим потоком. Це дає змогу знехтувати впливом паразитної ємності в колі зворотнього зв'язку та вхідною ємністю операційного підсилювача. Вхідний опір сучасних операційних підсилювачів складає десятки МОм, що значно перевищує опір в колі зворотнього зв'язку та внутрішній опір фотодіода. Тому можна прийняти $R_{BX} = \infty$. При умові, що частота опромінення значно менша за граничну частоту фотодіода, його частотними властивостями можна знехтувати.

$$\text{Вираз (2), з урахуванням усіх вищевказаних умов, приймає вигляд } U_\phi = S_{I0} R_{33} \Phi \quad (3)$$

Вираз (3) є максимально спрощеною математичною моделлю фотоприймача на основі пари фотодіод-операційний підсилювач, і з нього випливає, що вихідна напруга такого фотоприймача прямопропорційна світловому потоку.

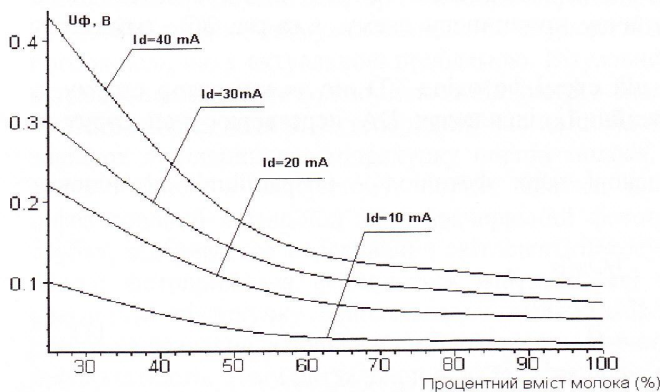

Рисунок 3 - Залежність вихідної напруги фотоприймача на основі пари фотодіод-операційний підсилювач від вмісту молока у розчині при різних значеннях струму світло діода

підсилювач від процентного вмісту води в молоці при різних значеннях струму світлодіода і відповідно світлового потоку наведені на рисунку 3.

Для характеристики абсорбційної здатності розчину використовується коефіцієнт внутрішнього пропускання [5].

$$V = \frac{\Phi_e}{\Phi_i}, \quad (4)$$

де Φ_i - світловий потік, який утворюється інфрачервоним випромінювачем; Φ_e - світловий потік, який попадає на фотоприймач після проходження крізь молочний розчин.

Залежність вихідного світлового від відносного значення масової частки молока у розчині у відповідності за законом Бугера-Ламберта-Бера $V = \frac{\Phi_e}{\Phi_i} = 10^{-\varepsilon cd}$, (5)

де d - товщина молочного шару, який просвічується інфрачервоним випромінюванням; c - відносна масова частка молока в розчині; ε - молярний десятковий показник екстинкції молока.

Із виразу (5) після нескладних перетворень отримуємо вираз, який зв'язує вхідний і вихідний світловий потоки $\Phi_e = \Phi_i \cdot 10^{-\varepsilon cd}$ (6)

Підставивши вираз (6) до (3), отримуємо рівняння, яке зв'язує вихідну напругу лінійного фотоприймача на основі пари фотодіод-операційний підсилювач з відносним значенням масової частки молока у водно-молочному розчині $U_\phi = S_{10} R_{33} \Phi_i \cdot 10^{-\varepsilon cd}$ (7)

Вираз (7) фактично є математичною моделлю вимірювального каналу прозорості водно –

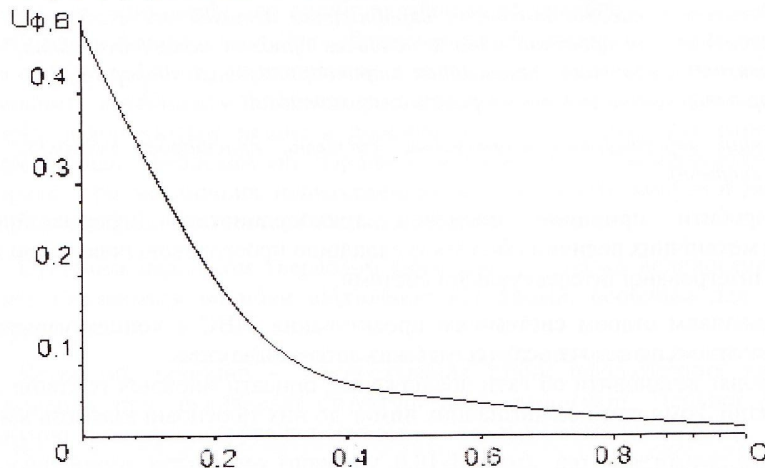

Рис. 4 – Теоретична залежність вихідної напруги лінійного фотоприймача від відносної частки молока у водно-молочному розчині

молочного розчину, яка зв'язує вихідну напругу фотоприймача з відносним значенням масової частки молока у водно-молочному розчині, його товщиною та екстинкцією.

На рисунку 4 наведено типовий графік функції, що описується виразом (7). В якості змінної обрано відносну масову частку молока у водно-молочному розчині с.

Як випливає із порівняння графіків на рисунку 3 та 4, характер зміни теоретичної кривої збігається з експериментально отриманими кривими.

Висновки

В роботі розглянуто варіант структурної схеми пристрою підрахунку порцій молока для стійлового молокопроводу з функцією контролю наявності води в молоці. В результаті створення математичної моделі фотоприймача на основі пари фотодіод – операційний підсилювач, який є складовою частиною вимірювального каналу прозорості молока, отримано теоретичну залежність, яка характеризує залежність вихідної напруги фотоприймача від відносного вмісту води в молоці, отримано рівняння, яке зв'язує вихідну напругу лінійного фотоприймача з відносним значенням масової частки молока у водно – молочному розчині. Разом з тим, після аналізу теоретичного розрахунку залежності прозорості молока від процентного вмісту молока в розчині, спостерігається відповідність теоретичних розрахунків отриманим експериментальним даним.

Список літературних джерел

1. Аксененко М.Д., Микроэлектронные фотоприемные устройства/ Аксененко М.Д., Бараночников М.Л., Смолин О.В. – М.: Энергоатомиздат, 1984. – 208 с.
2. Математична модель оптичного датчика наявності води в молоці: Міжнародний науково-технічний журнал «Оптико-електронні інформаційно-енергетичні технології», Вінниця - Кулаков ПІ, Гнесь Т.–с. 121–126.
3. Оптичний датчик наявності води в молоці: матеріали шостої міжнародної науково-технічної конференції «Фотоніка ОДС– 2012», Вінниця – Гнесь Т. – с.144.
4. Мікропроцесорний пристрій для виявлення води в молоці: матеріали XI міжнародної конференції «Контроль і управління в складних системах (КУСС-2012)», Вінниця–Гнесь Т.–с. 67-68.
5. А. Тёпел. Химия и физика молока // Пищевая промышленность, 1979. – с. 542 – 543.